

De aalscholverkolonie in De Pot bij Noorden

Henk van der Kooij

Inleiding

Het moerasbos De Pot in het Nieuwkoopse plassen gebied is in 1992 regelmatig bezocht. Het onderzoek betrof het wel en wee van de purperreigerkolonie. De andere kolonievogels, de Aalscholver en de Blauwe Reiger, zijn geïnventariseerd voor zover de tijd het toeliet. Dit artikel geeft een overzicht van het aantalsverloop van de Aalscholver over de periode 1982 tot en met 1992 en bespreekt de gegevens van 1992 in het bijzonder.

Aantalsverloop

Het eerste broeden van de Aalscholver in De Pot is met zekerheid vastgesteld in 1982 (Van der Kooij 1985). De Aalscholver broedt veelal op ruim tien meter hoogte in de kronen van zware Zwarte Elzen. Nauwkeurige aantalsgegevens over de periode 1982 tot en met 1992 zijn niet te geven. Dit komt door het hier en daar gemengd broeden van Aalscholver en Blauwe Reiger. Maar vooral door het feit dat in genoemde jaren de nesten alleen zijn geteld tijdens de reigerinventarisaties in juni. Het is beter om de koloniegrootte vast te stellen in mei. Kortlandt (1942) noemt de eerste helft van mei. Boudewijn et al (1988) noemen dit voor de Dordtsche Biesbosch het waarschijnlijk beste tijdstip, doch later geven ze aan voor de Dordtsche Biesbosch het maximaal gelijktijdig aanwezige aantal nesten in de tweede helft van mei aan te houden (Boudewijn & Dirksen 1991). Hierna verdwijnen er al snel nesten zodat tellingen in juni te lage aantallen opleveren.

Dit bleek met name in de jaren 1990 tot en met 1992 toen er ook eerder kon worden geteld in De Pot. Zo werden er bijvoorbeeld op 24 mei 1991 ± 45 nesten geteld, terwijl er op 14 juni nog slechts ± 32 nesten aanwezig waren. Dit is een afname van 30% in drie weken.

De inventarisatiegegevens staan wel een aantal conclusies toe.

De Aalscholver heeft in ieder geval vanaf 1982 jaarlijks in De Pot gebroed en behoort tot de

vaste broedvogels van dit moerasbos.

De aantalsgegevens zijn globaal. Het aantal broedparen in de periode 1984 tot en met 1989 bedroeg waarschijnlijk vijftien à twintig paren. Het aantal nesten dat half juni werd geteld was vrijwel elk jaar circa tien. In de jaren 1990 tot en met 1992 lag het aantal broedparen hoger. Op grond van april-, mei- en juniwaarnemingen in deze jaren wordt het aantal broedparen op respectievelijk 30 à 40, ± 50 en 33 à 43 paren gesteld.

Het aantalsverloop van de kolonie in De Pot is dus verre van spectaculair. De beperkende factor is niet de broedgelegenheid, die is er volop. Het geringe oppervlak aan geschikte voedselgebieden in de vorm van grote rivieren, meren en diepe plassen beperkt de koloniegrootte.

Het aantal Aalscholvers dat in het voorjaar aanwezig is in De Pot, is mogelijk wel behoorlijk toegenomen. Op 3 april 1991 waren er zelfs circa 350 vogels in en bij de kolonie aanwezig.

Het aantalsverloop in het broedseizoen 1992

Grafiek 1 geeft de bezoekdata en de telresultaten. Op 5 maart waren er nestbouwende Aalscholvers aanwezig. Tevens was er een sterke trek van Aalscholvers over het plassen gebied heen naar het noordoosten. Eind maart waren er meer dan vijftig nesten aanwezig. Nadien is er onderscheid gemaakt tussen 'nesten' en 'halve nesten'. 'Halve nesten' waren dunne, wit beschepte platforms van takken. Kortlandt (1942)

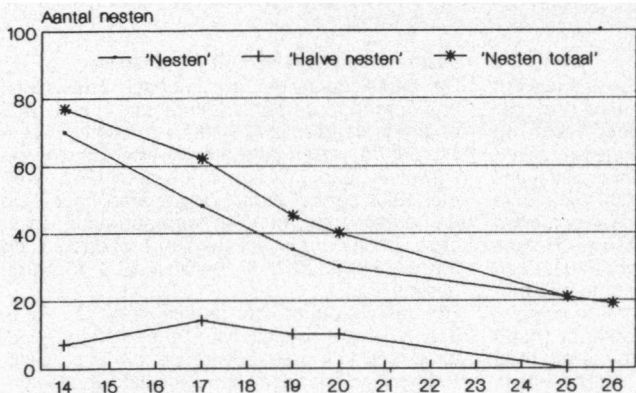

Moerasbos De Pot. De twee pijlen geven de ligging aan van twee aalscholvernesten in de kroon van Zwarte Elzen.

Foto: H. van der Kooij.

sprekt van broednesten en paarnesten. De door mij genoteerde 'halve nesten' waren waarschijnlijk paarnesten, terwijl er gezien het broedverloop ook onder de 'nesten' paarnesten waren. In verreweg de meeste paarnesten worden geen eieren gelegd, ze worden in mei meestal verlaten en leeggeplunderd (Kortlandt 1942). Dit is mogelijk ook in De Pot het geval geweest. Door het fraaie zonnige weer zijn de Aalschol-

voor een kolonie van bijna veertig broedparen is weinig. Kortlandt schatte de gemiddelde produktie van de hooggelegen nesten in de kolonie bij Lekkerkerk op 1,8 à 1,9 per nest. Voor de lage nesten kwam hij tot een schatting van 0,9 jong per broednest. Hoe globaal de gegevens van 1992 ook zijn, de jongenproduktie in De Pot was opmerkelijk laag. De oorzaak moet waarschijnlijk niet speciaal in de voedselgebieden van De Pot

Grafiek 1. Aantalverloop van de aalscholvernesten. De bezoeksdata zijn gerangschikt naar de weken en de telresultaten.

vers waarschijnlijk eerder dan in andere jaren 'massaal' tot nestelen overgegaan en toen hebben de jonge vogels ook eerder hun paarnesten in de steek gelaten. Dit kan de afname in april verklaren.

De eerste totaaltelling is gehouden op 3 april. Elk volgend bezoek leverde een lager aantal nesten op! Half juni was van het geschatte aantal broedparen nog slechts 44 à 56% van de nesten over. Kortlandt (1942) stelt dat het snelle verdwijnen van nesten vooral optreedt in kolonies met veel niet-broedende jonge dieren. Dit is mogelijk typerend voor de kolonie in De Pot. Deze nog niet geslachtsrijpe vogels hebben vaak een krachtige behoefte aan een nest en ze stelen het daarvoor benodigde materiaal zelfs uit al bewoonde nesten. Dit kan tot gevolg hebben dat zo'n nest met eieren of jongen naar moeder aarde stort. Het tweede opmerkelijke feit in 1992 was het slechte broedresultaat. Nog slechts 50% van het geschatte aantal broednesten was in juni aanwezig. Alleen deze nesten hebben waarschijnlijk vliegvlugge jongen opgeleverd. Op 26 juni waren er verdeeld over zeven nesten vijftien à zestien juvenielen aanwezig, dit is 2,1 à 2,3 per succesvol nest. Het broedresultaat van deze nesten was goed, maar in veel andere nesten werden geen bijna vliegvlugge jongen waargenomen. Ze leken verlaten. Een totale produktie van naar schatting twintig vliegvlugge jongen

worden gezocht. Bij een excursie naar de aalscholverkolonie in de Oostvaardersplassen bleek dat ook daar de jongenproduktie in 1992 slecht was.

Samenvatting

De Aalscholver is een vaste broedvogel van het moerasbos De Pot in het Nieuwkoopse plassen-gebied. Het aantal broedparen is in tegenstelling tot andere kolonies in Nederland in de periode 1982 tot en met 1992 nauwelijks gestegen. Het maximale aantal broedparen wordt op circa vijftig geschat. De oorzaak van deze geringe koloniegrootte is het oppervlak voedselgebied. Het Nieuwkoopse plassen-gebied ligt te midden van (weiland)polders.

Het broedseizoen 1992 begon met veel nesten. De gegevens maken aannemelijk dat er in april veel paarnesten aanwezig waren. Aantalsgegevens over de aanwezigheid van jonge, niet geslachtsrijpe dieren zijn niet voorhanden. Het is mogelijk dat in De Pot in het broedseizoen bij deze marginale kolonie relatief veel niet broedende vogels verblijven.

Dit gegeven kan de sterke afname van het aantal nesten in de loop van het broedseizoen mede hebben veroorzaakt. Deze afname is zowel in 1991 als in 1992 geregistreerd.

De jongenproduktie was in 1992 erg laag.

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren, 08886 - 2234.

LITTERATUUR:

- Boudewijn T.J., S. Dirksen, R.G. Mes & W.A. Teunissen (1988): Aalscholwers in de Dordtse Biesbosch: broedsucces en fourageerplaatskeus in een vervuild ecosysteem. Ecoland rapport 886. Bureau Ecoland, Utrecht.
- Boudewijn, T.J. & S. Dirksen (1991): Monitoring van biologische effecten van verontreiniging: Aalscholwers in de Dordtse Biesbosch en op de Ventiagersplaten in 1991.
- Kortlandt, A. (1942): Levensloop, samenstelling en structuur der Nederlandse Aalscholverbevolking. Een diersociologisch-geografisch onderzoek. Ardea 31: 175-281.
- Kooij, H. van der (1985): Nieuwe broedplaats van Aalscholver. Het Vogeljaar 33 (1): 15-16.